
Virtuální Havel, ale též distanční lekce FHS UK do zámoří

Virtuální Havel, ale též distanční lekce FHS UK do zámoří

Dvě dámy, dva originální příběhy. Pedagožky a vědkyně Fakulty humanitních studií UK (FHS UK) pro magazín Forum líčí, jak se spolu s kolegy postavily koronavirem vynucené krizi kontaktní a frontální výuky. [Dana Moree](#), vyučující katedry studií občanské společnosti, učila své posluchače doslova na dálku – až do Ameriky. A orální historička [Jana Wohlmuth Markupová](#) dokonce přichystala šestidílný vzdělávací seriál o rodině Václava Havla. Jak takový eduseriál připravila a kde je ke zhlédnutí, vypráví v interview na konci článku.

Studenti chtěli „orientační body“

„Na naší katedře jsme se v podstatě během prvního (březnového) týdne dohodli, že budeme pokračovat komplet ve výuce on-line. Znamenalo to zachovat výuku podle rozvrhu v naplánovaných časech s využitím Hangouts, Zoom či dalších platform. Specifická situace nastala v kurzu, který jsem učila dohromady s FHS UK a CIEE Praha – tedy s organizací, kde na semestr přijíždějí studenti z USA. Tam se výuka zcela přesunula na platformu Canvas a jejím specifickým bylo to, že nešlo učit on-line kvůli časovému posunu nejen mezi USA a ČR, ale také kvůli tomu, že studenti jsou z různých částí Spojených států. Tam bylo tedy potřeba zavést výuková videa a strukturovat kurz zcela distančně,“ vypráví **Dana Moree**, která se dlouhodobě věnuje interkulturnímu soužití a pedagogice. Doktorát získala v Utrechtu. Posluchačům doktorky Moree se osvědčil systém Canvas. „Je v podstatě podobný systému Moodle, ale má více funkcí a je velmi přehledně uspořádán hlavně kvůli tomu, že vytváří skupiny studentů. Lze pro ně tedy vytvořit moduly, do nich nahrát výuková videa, prezentace, otevřít diskuze mezi studenty a podobně,“ líčí. V komunikaci vsadila na Zoom, tedy vcelku prostý program, který se stal hitem i pro burzovní makléře – jako nástroj, ale také potenciální investice do akcí autorské firmy. „Aplikace Zoom mi připadala uživatelsky nejpříjemnější – hlavně proto, že v ní nejlépe ‚vidím‘ účastníky, pracuje s nimi přehledně,“ říká Moree.

Z několikaměsíční „krizové“ výuky má pár hlavních postřehů. „V první fázi karantény jsem měla pocit, že výuka je pro studenty hodně důležitá, hledali orientační body v nejisté situaci, potřebovali se zaměstnat a soustředit, byli vděční

za kontakt," vypráví pedagožka, která vedle FHS UK studovala také na Evangelické teologické fakultě UK (pastorační

sociální práce).

Kontakt s lidmi – byť na dálku – byl extrémně důležitý. „Domnívám se, že by tuto formu výuky šlo i nadále uplatnit například pro (klasické) distanční studium – bylo by možné jít do větší hloubky, kombinovat distanční a kontaktní výuku. Zároveň je ale evidentní, že osobní kontakt je velmi cenný a kvalitativně nenahraditelný – to se pro mě ukázalo v momentě, kdy jsme se opět mohli vidět osobně,“ těší Danu Moree návrat ke vzájemnému setkávání.

Co ji v korokrizi zasáhlo nejvíce? „Nejsilnějším momentem pro mě byl kontakt s americkými studenty – absolvují u mne kurz Identity, Culture and Cultural Misunderstanding, kde se hodně bavíme o rasismu, interkulturní citlivosti... Měla jsem skupinu studentů, kteří byli velmi citliví; téma je zajímavé, měli zajímavé postřehy a reflexe – a to jak ze života v Česku, tak z USA. Po vypuknutí pandemie byli ze dne na den odesláni zpět do USA, kde vypukla velmi složitá situace – i z hlediska života v multikulturní společnosti. Jejich reflexe byly velmi silné – ocitli se najednou v situaci, kdy se jim to, o čem se učili, odehrávalo před očima,“ komentuje aktuální dění v Americe žena, jež si zase o kus více uvědomuje, jak je zodpovědnost za kvalitní výuku v sociálních vědách pro občanskou společnost důležitá.

Pozvání k Havlovým na e-návštěvu

Význam společenských a humanitních věd dobře vnímá také **Jana Wohlmuth Markupová**, která zase vede pracoviště orální historie – soudobých dějin na FHS UK. I ona byla, jako mnozí současníci, konfrontována s dopadem rizik Covid-19 na výuku náhle; ze dne na den.

Jak jste v březnu reagovala na náhlou absenci kontaktní výuky na FHS UK?

Prvotní reakci mohu asi nejlépe pojmenovat jako vyčkávání. Pamatuji si, že jsem 10. března kolem poledne doučila prezenční studenty – kombinovaní studenti měli mít blokovou výuku na konci března – a loučili jsme se slovy: „Tak za týden na viděnou, tedy pokud nás nezruší...“ Přišla jsem do kanceláře a kolegyně mě uvítaly slovy: „Jak sis užila svoji poslední hodinu?“ Ukázalo se totiž, že mezitím rektor Univerzity Karlovy vydal rozhodnutí o zrušení výuky od následujícího dne „do odvolání“. I setkali jsme se se studenty v ten den ještě jednou, zadali jsme si materiály k samostudiu, zejména video-dokumenty, a dohodli se, že vyčkáme týden či dva a uvidíme, jak dlouho to bude trvat. Zpočátku mě to tolik neznepokojilo.

Nicméně již v druhé půli března bylo jasné, že to bude asi na delší dobu. U nás, na pracovišti Orální historie – soudobé dějiny, jsme tedy začali pomalu sondovat možnosti a plánovat náhradní výuku na květen a červen. S ohledem na omezení se však ukázalo, že budu-li chtít odučit celý kurz o rodině Havlově ve 20. století kontaktně i pro kombinované studenty, budu mít s ohledem na množství našich přesouvaných kurzů problém najít víkendový termín...

Tak jste vymyslela náhradní řešení.

Ano. Rozhodla jsem se proto, že využiji prazvláštní situace ke dvěma věcem: k opětovnému promyšlení obsahu celého kurzu a uzpůsobení jednotlivých témat do celků, které na sebe sice logicky navazují, ale fungují též samy o sobě – jinak řečeno: aby fungovalo každé samostatné video i jako takové, nejen v kontextu všech dalších dílů – a zadruhé, že se konečně naučím alespoň na velmi základní úrovni editovat videa, vedená heslem „když to zvládnou youtuberi, musím to alespoň zkusit taky“ (směje se). To rozhodně nijak nemíním jako výraz despektu vůči youtuberům, naopak mě práce některých z nich nesmírně baví! Nicméně právě proto, že máme jak prezenční, tak kombinované studenty, kteří na rozdíl od prezenčních přišli o celou kontaktní výuku, nebylo možné jen navázat tam, kde jsme s tématem v semestru skončili, a volně pokračovat „na dálku“. Bylo naopak potřeba natočit celý kurz od začátku do konce, protože nyní je na našem YouTube ve zhuštěné podobě prakticky celý semestr.

Jak se seriál rodil a jak vypadá?

Videopřednášky o rodině Havlově ve 20. století jsem natočila ve formátu zhruba osmdesáti až stominutových přednášek, rozdělených do šesti dílů obvykle chronologicky a sledujících několik rovin výkladu, nicméně vždy sevřených do určitého období.

První díl je například věnován generaci prarodičů Václava a Ivana Havlových a nabízí vhled do prostředí, které generace prarodičů utvářela a do níž se bratři Havlovi narodili. Video jsou navíc doplněna alespoň ilustrativními fotografiemi a popisky, v informacích pod videem studenti najdou odkazy na všechny zmiňované tituly i s odkazy na ně, v pozdějších dílech například i odkazy na veřejně zaznamenaná představení her Václava Havla.

Jistě jste využívali i další videa – živé přenosy. Které nástroje se vám během karantény nejvíce osvědčily? Streamy, Zoom, MS Teams anebo nějaké další?

Pro komunikaci s více kolegy najednou – například z akademického senátu FHS UK – mi nejvíce vyhovují MS Teams, pro hovory „jeden na jednoho“ mi pak stačil běžný Skype. Pro korigování studentských orálně-historických výzkumů během karantény se nám s kolegou dr. Jiřím Hlaváčkem osvědčila i jednoduchá facebooková skupina. Jako hlavní platformu, skrze kterou jsem plně odpřednášela jeden semestrální kurz, jsem si však zvolila videa na YouTube kanálu našeho studijního programu, která jsou dostupná všem i bez přihlášení a nevyžadují, abychom se se všemi studenty sešli v jednu chvíli on-line. Jelikož naši studenti během karantény řešili řadu jiných starostí – domácí výuku dětí, starosti se zaměstnáním, neboť velká část studentů pracuje jako OSVČ, v médiích, v gastronomii, se seniory a podobně – chtěla jsem pro ně učinit výuku alespoň časově flexibilní, takže si videa mohou přehrát kdykoli.

Jaké máte poznatky z nuceného přechodu na e-learning? Chyběli vám studenti?

Poněvadž se orientuji na orální historii, která je z principu závislá na mezilidské komunikaci, musím říci, že mi ze všeho nejvíce chybělo běžné setkávání s lidmi a možnost vidět jejich reakce, když se spolu bavíme či přednáším. Videokonference tento aspekt komunikace nikdy asi plně nenahradí, dopisování po e-mailu není totéž co bezprostřední (i neverbální) reakce na místě. Pokud mě však poslední měsíce něčemu naučily, pak zřejmě tomu, jak relativně rychle jsme všichni – tedy vyučující i studenti – schopni se velmi rychle adaptovat na nové podmínky a fungovat dál – alespoň nějak. To mě potěšilo vlastně ze všeho nejvíce.

Poznala jste nějaké originální příběhy, případně neotřelé nápady?

Co považuji za opravdu pozoruhodný výkon během karantény, byl orálně historický výzkum, který inicioval profesor Miroslav Vaněk. Již záhy po vyhlášení nouzového stavu požádal naše „prváky“, aby si psali deník, díky čemuž jsme nasbírali množství dobových písemných pramenů. Ve druhé vlně jsme oslovili všechny naše studenty a absolventy čili řádově skoro 300 lidí s prosbou o natočení alespoň jednoho rozhovoru s někým z jejich nejbližšího okolí, s kým se mohli setkávat. Aniž bychom to na počátku čekali, sešlo se nám na několik desítek rozhovorů, vzniklých přímo v období nouzového stavu. Ačkoli historici obvykle provádějí výzkum minulosti, jsem moc ráda, že jsme zde dostali své orientaci

na dějiny soudobé a byli schopni zareagovat téměř okamžitě. Už nyní tak máme množství pramenů, jejichž další využití jsme hned na začátku června diskutovali na hradě Sovinec a již nyní máme podaný návrh na projekt, v němž bychom na toto „nouzové úsilí“ rádi navázali a rozšířili ho.